

ده بایستگی یک استاد بزرگ: در رثای دکتر عادل آذر

حسن دانائی فرد^{۱*}

استاد، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

- ۱- **حرمت‌ورزی مشفقانه و عاشقانه:** کلاس درس یک استاد محفل زاینده علم‌آموزی، هنرپروری و مهمتر از آن معرفت‌پذیری است. معلم بزرگ در پرتو ادب استادی چنان محیط لذت‌بخشی برای شاگردان فراهم می‌کند که هر دانشجویی به فراخور بضاعت فکری خود می‌آموزد و مورد احترام قرار می‌گیرد؛ محیطی که در آن شاگرد، کلاس درس را مکان امنی برای طرح ایده‌ها و حتی ابراز احساسات پاک دانش‌آموزی و دانشجویی خود می‌داند. در این کلاس معلم با لطافت کلامی، شیوایی بیانی و رفتار مؤدبانه، از کبر آکادمیک هم در گفتار و هم در رفتار احتراز می‌کند و تبختر در کلام و نگاه را نوعی گناه می‌داند. خطای شاگرد را نه در دل نگاه می‌دارد و نه به رخ او می‌کشد. رابطه مبتنی بر حرمت‌ورزی عاشقانه بین دکتر عادل آذر و شاگردانش در کلاس درس، در محافل آموزشی تجلی این بایستگی بزرگ است. دکتر عادل آذر در میان شاگردانش نماد یک معلم با ادب، متین و متصف به اخلاق حسنه بوده است.
- ۲- **جاذبه‌آفرینی کارزماتیک معلمی:** استاد بزرگ با عظوفت در نگاه و بزرگی در رفتار نوعی میدان جاذبه مغناطیسی پیرامون خود خلق می‌کند که شاگردان با تمام وجود در آنها نوعی حس بودن در آن میدان جمعی و نوعی احساس تعلق به آن میدان پیدا می‌کنند. شکل‌گیری نوعی هویت برای شاگرد به جهت بودن و شدن در چنین فضایی دستاورد بزرگ یک معلم کارزمات است. در این فضا شاگردان به شاگردی چنین استادی افتخار می‌کنند و در همه محافل دوست دارند هویت شاگردی خود نسبت به چنین استادی را

فریاد بززند. قدرت فرهمندی دکتر عادل آذر او را به چنین مشخصه‌ای مجهز کرده بود و هرکسی یک‌بار در کلاس او حضور داشت به شاگرد بودنش افتخار می‌کرد.

۳- **خونگرمی کلامی و رفتاری، در دسترس بودن، شوق‌آفرینی، صبوری و همدلی:** کلام نافذ و رفتار تراز معلمی، تعامل و گفتگو، دوستی و صمیمیت استاد در کنار در دسترس بودن برای آموختن و رفع اشکال علمی و فراتر از آن حل مسأله شخصی دانشجوی و تزریق روحیه امید و به‌عبارت‌دیگر شوق‌آفرینی برای آموختن و بکارگیری دانش و مهمتر از آن صبوری و همدلی با شاگردان مختصه جامع دیگری از یک استاد بزرگ است. استاد بزرگ اگر احوال خوبی ندارد، کسی نمی‌داند، به‌عبارت‌دیگر مشکلات خود را پشت در دانشگاه گذاشته و با پشاشیت چهره وارد کلاس می‌شود. همان‌طورکه علی (ع) می‌فرمایند: شادی مومن در چهره او و اندوهش پنهان است. هرکسی توفیق حضور در محضر دکتر عادل آذر داشته می‌داند او فراوان خونگرم، همیشه در دسترس، شورآفرین، صبور و همدل با شاگردانش بود.

۴- **خالق انتظارات بزرگ:** معلم بزرگ می‌داند هرآنچه از شاگردانش انتظار داشته باشد، بر موقعیت آنها تأثیر خواهد داشت. او می‌داند که دانشجویان، کم و بیش هرآنچه از آنها انتظار دارد به او عرضه خواهند کرد. چنین معلمی سنگ بزرگ برداشتن را علامت زدن می‌داند، زیرا معتقد است اگر با انتظارات بزرگ هم‌آوردی نشود، شاگرد بزرگ نخواهد داشت. دکتر عادل آذر را خالق انتظارات بزرگ در شاگردان می‌دانند، او از آثار پژوهشی دوره‌های کارشناسی ارشد مقاله‌های علمی‌ای استخراج کرد که در بهترین مجلات دنیا چاپ می‌شد.

۵- **عشق‌ورزی عملی به آموختن:** معلم بزرگ برای الهام‌بخشی آموختن به شاگردانش، خود، عاشقی در مسیر آموختن را در عمل به شاگردانش می‌آموزد. او برای تجهیز روزآمد دانشجویانش به کیفیت دانشی لازم، مدام عرصه دانش تخصصی خود را رصد می‌کند، او بیمی از بهم‌زدن روال‌ها و راهبردهای جا افتاده آموزشی خود ندارد و مدام در فکر تزریق مواد آموزشی جدید و بهره‌گیری از فناوری جدید برای تقویت کیفیت حرفه‌ای خود است. عشق به آموختن مشخصه عیان یک معلم بزرگ است. کمتر کسی است که عادل

آذر را از نزدیک دیده باشد و روحیه عاشقانه او برای آموختن مستمر و مداوم به نظاره نشسته باشد. دکتر عادل آذر در عرصه مدیریت صنعتی نوآوری مستمر در مفاد آموزشی و پیشگامی در بهره‌گیری از فناوری‌های جدید را در انتقال دانش راهبرد عالمانه خود قرار داده بود.

۶- **رهبری ماهرانه:** معلم بزرگ رهبر محفل دانشی است نه صرفاً مدیر. نفوذ فرهنگ‌گونه او دانشجویان را به پروانه‌هایی گرد شمع تبدیل می‌کند. روحیه جمعی و تیم‌سازی و تصمیم‌گیری مشارکتی چنین معلمی را به نهادی در اذهان، گفتار و رفتارهای شاگردان تبدیل می‌کند. چنین معلمی نه تنها رهبری می‌کند بلکه به شاگردانش رهبری هم می‌آموزد. جهت‌دهی عالمانه شاگردان به سوی اهداف علمی، هنر رهبری معلم بزرگ است. کسانی که در کلاس درس دکتر عادل آذر حضور داشته‌اند، در جلسات کمیته‌های مختلف ملی، دانشگاهی یا سازمانی در کنار دکتر عادل آذر بوده‌اند، قابلیت کم‌نظیر رهبری جلسات و محافل علمی را به واسطه کلام نافذ، تزریق حس همدلی و رفتار بسیار محترمانه تأیید می‌کنند. دکتر آذر رهبری لایق و راهبری قدرتمند در محافل آکادمیک و مدیریتی بود.

۷- **انعطاف‌پذیری عالمانه:** معلم بزرگ انعطاف‌پذیری در انتقال دانش و تغییر رفتار و گفتار دانشجویان را سرلوحه کار خود قرار می‌دهد. در تقویت فهم و تحلیل دانشجویان به هر ابزاری در دسترس متوسل می‌شود و فراز و فرود مهارت در تدریس را عالمانه در کلاس اجرا می‌کند. او مرتب طرح درس و مفاد آن را بازنگری، نوآفرینی و بروز می‌کند. برای عرضه مفاد درسی خود راه‌های جدیدی در پیش می‌گیرد و عاشقانه و همدلانه تلاش می‌کند شاگردانشان بیاموزند. دروسی که دکتر عادل آذر در دانشگاه‌های کشور عرضه می‌داشتند دروس کمی (آمار، علوم تصمیم‌گیری، پژوهش‌علمیاتی و ...) بود و معمولاً علاقه‌مندی به این دروس قدری دیرتر از دروس دیگر رخ می‌دهد، ولی هنر معلمی دکتر آذر چنین درس‌هایی را به لذت‌بخش‌ترین درس‌ها برای دانشجویان تبدیل کرده بود. هرکسی یک بار در کلاس این معلم بزرگ حضور پیدا کرده باشد این توصیف نویسنده را تأیید می‌کند.

۸- همکاری همدلانه با همکاران: معلم بزرگ که خود را در جامعه حرفه‌ای معلمی اثرگذار می‌داند، مجهز به صناعت تعاملی و تبادلی اندیشه‌ای برای کسب دانش از همکاران خود می‌داند. او آموختن از همکاران را سنت بی‌بدیل بودن در یک جامعه حرفه‌ای می‌داند و پرسش‌گری و جستجوگری و طلب دانش از همکاران را نه یک عیب بر خود بلکه بهره‌گیری از فرصت‌های نهفته در تعاملات آکادمیک می‌داند و بر پایه‌ای مستمر و مداوم به چنین آموختنی اهتمام می‌ورزد. او روحیه نقادانه سازنده و توصیه‌دهی مشفقانه را فرصتی برای رشد همه جانبه افراد در یک محفل علمی حرفه‌ای می‌داند. تعاملات صمیمی در عین پاسداری از اصول حرفه‌ای معلمی در راستای تبادل دانش در فضای دانشگاه از مختصه بارز دکتر عادل آذر بود. همکاران آکادمیک وی از این مختصه او به عنوان اخلاق حسنه در فضای آکادمیک یاد می‌کنند.

۹- حرفه‌گرایی اخلاق‌مدارانه: معلم بزرگ، معلمی را حرفه مقدسی می‌داند که بر قواعدی تخصصی و در عین حال اخلاق‌گرایانه استوار است. چنین معلمی هم سیمای آراسته حرفه‌ای بر چهره دارد و هم مهارت‌ها و تمهیدات روزانه معلمی او مزین به قواعد و اخلاق حرفه‌ای می‌کند. مهارت‌های کلامی و ارتباطی چنین معلمی چه در هنگام سخن راندن در کلاس درس، چه در مواجهه با مدیر مافوق، چه در تعامل با دانشجویان و یا همکاران آکادمیک و چه در تعامل مردم عادی از مرام حرفه‌ای او تبعیت می‌کند. چنین معلمی، حرمت والای خود در نزد دوست و غریبه را مدیون مشی و سیاق حرفه‌ای خود در همه ساحت‌های رفتاری، گفتاری و اندیشه‌ای خود می‌داند. کسانی که دکتر آذر را در قامت معلمی نظاره کرده‌اند برازش حرفه‌ای او را همه‌جانه دیده‌اند. او تمام‌قد یک معلم حرفه‌ای بود که همگان او را در تراز یک استاد بزرگ به نیکی یاد می‌کنند.

۱۰- اطمینان داشته به علم معلم: معلم بزرگ خزانه پاسخ‌های قابل اطمینان به شاگردانش است. تلفیق تجربه و دانش تخصصی چنین معلمی را به خبرگی در حوزه تخصصی خود تبدیل کرده است. او محل رجوع همکاران، دانشجویان و اندیشه‌ورزان است زیرا دانش وی قابل اتکاء است. اطمینان شاگرد به صحت و دقت پاسخ‌های معلم بزرگ او را به تکیه‌گاه بزرگی برای او تبدیل می‌کند. دکتر عادل آذر خزانه بزرگ دانش تخصصی علوم

سخن سردبیر: ده بایستگی یک استاد بزرگ: دکتر عادل آذر _____ دکتر حسن دانایی فرد

تصمیم‌گیری، پژوهش علم‌یاتی و آمار کاربردی در مدیریت بود که محل رجوع بسیاری از علاقه‌مندان آکادمیک حوزه مدیریت صنعتی بود. پاسخ‌های او به شاگردان از ویژگی مطمئنانه دانش تخصصی برخوردار بود. بی‌تردید یکی از محورهای اصلی دانش تخصصی مدیریت صنعتی کشور او بود. رکن رکین بیشتر کنفرانس‌ها و گردهمایی‌های تخصصی مدیریت صنعتی دکتر عادل آذر بود.

بی‌تردید جامعه مدیریت ایران یکی از کم‌نظیرترین معلمان و استادان بزرگ خود را از دست داد ولی اخلاق حسنه و دانش مطمئنانه او برای همیشه در قلب‌ها و اذهان اهالی علم و عمل مدیریت در ایران خواهد ماند.

حسن دانایی فرد

۱۴۰۱/۱۰/۱۷

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی